

ro(n), també (a *viró* o més aviat combinats). «En axí con roda quís mou en *viró*», Lull (Do. Pu., Gilí, p. 210). «Dix Fèlix: —Lo firmament, per quès mou en *viró*?—». Respòs lo pastor e dix --- fóra compost de parts circulars, enaxí com és lo firmament; «car [a causa del fet que] l'aygua és redona, mou-se en *viron* e 'n per lonch, segons lo bescons de sa rotunditat --- les ondes a la terra --- la mar de Anglaterra ---», Lull (*Merav.*, NCl. I, 155; II, 33); i aquest de nou convertit en locució prepositiva: «pres una verga, e féu un cercle en *viron* de Fèlix», id. (id. I, 32). *Aviró* és peculiar del ross. arcaic: «la compa<n>ya del jusesi serà molta --- en locs en *aviró* estans ---», o bé temporal: «aquel mesex temps --- en *aviró* de l'aveniment en carn ---», «en *aviró* de miya nuyt» (trad. circa, 564), *VidesR*, 3v2, 1v2, 187v1 (cf. *LleuresC*, 350 i infra, a prop. d'*enveironar*).

Tant la variant *en-* com la variant *a-* tingueren derivats, més coneguts els d'aquella: «un bell prat *environat* de molts bells arbres», Lull (*Blauq.* I, 239.14), fraseologia que quedà en la nostra E. Mj. (no més enllà) fins al punt que quan els nostres traductors de 1429 troben «*circuito* da ---» en Boccaccio, hi recorren apartant-se de llur model: «*environat* d'arbres», *Decam.* v, § 1, 289.7. I en Lull també en formes conjugades: «donàsets-m' aon / de vestres tantes dignitats / ab qu' enaxí m'*environats*», *Medicina de Pecat* (II, 171).

Encara que en elles no tant, si no és en textos de llenguatge sui generis, on hi ha prefixos concurrents: «l'àngel pres l'ànima per la mà e manà-la denant la boca de la bèstia --- e en continent tots los diables d'infern, qui aquí eran, *environaren-la* e la encloyeren tot entorn, golosamente sorbiren-la axí com a cans rabiosos, tempestaven-la e 'n jugaven a la pilota», *Tuglat* (*CoDoACA* XIII, 90.4f.); lèxic també excepcional el de la Q. de Reixac, on hi ha «*avironat* d'estèles» (100.16), al costat de «en mon so<m>bni --- un hom tot *anveironat* d'estèles» (99.5) (cf. *revirar* infra). L'altra: «Si vinyes o camps o altres honors seran *avironades* d'altres honors, e'l senyor d'aqueles vinyes --- no porà exir ne entrar a aquelles, sinó per honors d'altres ---», «lo qual segeyl és *avironat* d'aytals letres: +*Sigillum Guillelmi de Montechatenno*, *CostTort*. (Ol., pp. 133, 36); «axí com aquestas afrontacions envolven ni *avironan*» a. 1290 (Ovarra, p. p. Martín Duque, *Docs. de Ov.*, 186.23).

Altre tany ufanós nascut sobre el tronc de *virar*, a Occitània, és *revirar*, que va deixar rastre entre nosaltres, a part dels arcaics, en els parlats de l'extrem NE. i NO. Ja molt descabdellat entre els trobadors, on hem notat ja el *revirola* de Marcabrú: «an *revirat* vas totas partz lor gir», Àimeric de Pegulhan; «entorn la *revironda* / a més la part prionda», Peire Cardenal (Rayn. v, 552). «Quant yo seré vella, *revirant-me* entorn, me veuré la mia joventut perduda», *Decam.* v, § 10, 339.21 (trad. *ravveggendomi*). Modernament resta només regional d'aquella zona: «*revirar*: acomodar en posició normal las vigas cargadas en un carruaje», CPol (*Vall d'Aneu*, 25); «un amo dels més potents i

rics que hi ha hagut a Cerdanya, en temps *passat* i *revirat*» que AntCayrol (JPCerdà, *Cont. Cd.*, 87) glossa amb «*revirar*: regular».

Revirada, supervivent al verb que crec caigut en desús, resta arrelat a tot l'Emp., on em cridava l'atenció a Boadella per l'ús general que en feien en aquell temps de guerra (1939); però el palafrugellenc doctor Alsina Bofill el recomana per a 'torçada', p. ex. r. *de peu*, perquè «subratlla la violència de l'acte, i de la conseqüència» (*Ann. Med. Acad. Ci. Méd.* LXVIII, 689).

Sobretot combinant-se amb la formació de tipus (*en*) *viró*: «éls *enveironeren* aquel loc, tot en *aviró*», *VidesR*, 194r2 (trad. «*locum in girum circumdederunt*» 583.19), «fé *enveironar* la sua casa ab foc» 205r2 (trad. «vallavit» 625.2), «gran luð li *enveironà* lo cap» 216v1 (= «*circumdedit*» 661.36); on alterna amb *environar*: «soposament, en *aviró* l' *environà* de totes partz» 53r1 (cf. supra en Reixac). «Vosaltres, als quals han plagudes les coses justes: què és de què us puscats clamar de mi? Los altres he circuits e *enveironats* de béns falços, que han sola aparència», Ant. Canals (*Providènc.*, NCl., 117), on serà bo de notar, com en el *Decam.* supra, la resistència de l'ús en «pla català», contra el llatinisme *circuit*, per al qual serveix ací de glossa, allí de traducció).

És possible que l'exemple del docte eclesiàstic Antoni Canals vagi influir en dos dels seus contemporanis eclesiàstics: StVicentF («cans rabiosos m'an *revironat* e incircuhit», trad. «*circumdederunt*», *Quar.*, 240.35, text en *roure*, ROSEGAR); «Oh gloriós senyor meu --- tira-m, si-t plau, après de tu, e desliure-m de les miserables errors qui m'*enveironen*», BOLiver (*Excit.*, 23). *Revironar*, S. XIV, DAG.; *revironament*.

Reviró resta en el lèxic de MrnVayreda, tant del NE., en el sentit de 'voraviu fort i dur, cercle entorn': «lo canó em semblava fet d'un esclopeter: era curt i fort, i com careixia del *reviró* o xescle de resistència, que tots porten a la boca, tenia l'aspecte d'una xacolatera; la curenya, feta a cops d'uixol», MrnVayreda (*Carlinada* II, p. 31); «escalavan fins els espadats, per mica qu' en sos rellexos y *reviros* pogués arrapar-s'hi la jonsa, o clavar-hi l'urpa el rebec alzinall, anc que fos lliensant ses branques al abim», «a algú li semblà que 'l *reviró* fosc que 'l viariany marcava enmitx del espadat, s'engruixia y tenia moviment», id. (*Puny.*, I, 4, pròl. 19 (24), xx, 309 (238)).

No és gens segur que vingui de l'arrel de l'oc. *virar* el lld. i gc. *birou(n)* «vrille», que penetra un poc en el nostre Pallars Sobirà (on només a Tor en tinc nota), *biró* «mena de barrina més petita que la *trebinella*» (1832); aranès *birúm* nom d'un objecte semblant a un clau, veg. nota i conjectura etim. en el *Vocab. Ar.*, 25b, amb cites del gascó ariegès *birou(n)* «vrille» (*trauc de ~*, valls de Birós i Batmala), Luixon *birún* «petite tarière», Gers *biroun* «avant-clou» (Cénac-M.), roerg. *biroú* «vrille ---» (Vaysier), i ben lluny (si és que verament és d'allí) *biron* m. «vrille, foret» a. 1524, Pansier, *La L. prov. à Avignon* (v, 163). En sentit